ISSN 2078-340X. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2012. Вип. 20. Ч. 1. С. 245–250
Visnyk of the Lviv University. Series Foreign Languages. 2012. Is. 20. Pt. 1. P. 245–250

УДК: 821.134.2–312.109”18/19”М. де Унамуно: 159.923.2

СТРАТЕГІЇ ЗАМОВЧУВАННЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ “АБЕЛЬ САНЧЕС” МІҐЕЛЯ ДЕ УНАМУНО

Ольга Маєвська

Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська 1, Львів, 79000,
e-mail: mayevska@hotmail.com

Розкрито головні види та взаємодію ідентичностей, що відображені в персонажах роману Мігеля де Унамуно “Абель Санчес”. Проаналізовано проблему замовчування ідентичності, її різновиди, як-от інтенційне та неінтенційне приховування ідентичності, що послуговується різними стратегіями замовчування.

Ключові слова: особистісна ідентичність, модель “боротьби ідентичностей”, замовчування.

У творчості Мігеля де Унамуно проблема ідентичності або “індивідуальності” є однією з основ його романів. Її безпосереднє вираження – це сумнів щодо “я” (завдяки таким символам як туман або сон), а опосередковане – розділене або множинне “я”. Модальність сумнівного “я” є в багатьох творах, але його найвиразніший прояв представлений у романі “Абель Санчес” (1917).

Ідентичність – це поняття, що відображає унікальність і неповторність особистості, єдність реальної поведінки в поєднанні з прагненнями та переконаннями людини. У переважній більшості досліджень із цієї тематики застосовано два види ідентичності: особистісну й соціальну, що відображають усвідомлення власної автономності, унікальності та відчуття приналежності до соціальної групи. Для аналізу ідентичностей, представлених у романі “Авель Санчес”, видається доречним застосувати модель “боротьби ідентичностей”, що запропонував американський антрополог Реймонд Фоґельсон, який виділяє чотири різні види ідентичності:

1) “Реальна ідентичність” або самозвіт індивіда про себе, його самоопис власного “я сьогодні”;
2) “Ідеальна ідентичність” – позитивна ідентичність, до якої індивід прагне і яким бачить себе в ідеалі;
3) “Негативна ідентичність”, яку індивід прагне уникнути, яким він не хотів би себе бачити;
4) “Репрезентативна ідентичність” – сукупність образів, які індивід передає іншим людям для того, щоб вплинути на їхню оцінку його власної ідентичності.

На думку Фоґельсона, людина прагне наблизити “реальну ідентичність” до “ідеальної” та максимально збільшити дистанцію між “реальною” та “негативною” ідентичностями [3, с. 9].

© Маєвська Ольга, 2012

В особі головного героя роману Хоакіна Монеґро бачимо чіткий прояв наведених чотирьох видів. У першому виді – у реальній ідентичності – Хоакін усвідомлює себе гіршим за Абеля, свого друга дитинства: "Уже в ті часи він був симпатичним, – не знаю, чому, – а я – непривабливим, хоч і не розумів причини, чому всі так вважають і чому мене завжди залишають самого. З дитинства мої друзі ухилялися від спілкування зі мною" [5, с. 6]. "Хоакін набагато старанніший, але Абель кмітливіший... якби мав охоту навчатися..." – саме такою, за переконанням Хоакіна, була спільна думка товаришів, яка "отруювала" його серце так, що "він навіть відчував спокусу занедбати навчання й спробувати перемогти товариша в чомусь іншому…" [5, с. 6].

Відповідно "ідеальна" ідентичність Хоакіна – це прагнення бути таким, як Абель, або мати те, що має Абель: "Я прагну відкрити нові дороги. Хочу присвятити себе науковим дослідженням. Медицина обдаровує славою тих, які відкрили таємницю якоїсь хвороби, а не тих, які застосовують це відкриття на практиці з більшим або меншим успіхом" [5, с. 7]. На це бажання Хоакіна, Абель іронічно зауважує: "Я радий бачити тебе таким, таким ідеалістом", на що отримує відверту відповідь: "А ти думаєш тільки ви, митці, художники, мрієте про славу?" [5, с. 7].

Відтак, Абель постає як ідеальний образ – мета Хоакіна. Хоакін самоідентифікується з Абелем. Спершу, його бажання полягає в тому, щоб бути таким, як Абель, але згодом він прагне перевершити його. Саме тому важка хвороба товариша-конкурента є викликом для Хоакіна: "Я не дозволю, щоб він помер, ні, я повинен вилікувати його, це справа моєї честі, а крім того... мені потрібно, щоб він жив!" [5, с. 22].

Третя ідентичність – "негативна" – уникнення, втеча від того, яким є індивід – відображена лише в образі Хоакіна Монеґро. Це, звичайно, не означає, що всі інші персонажі позбавлені її. Як і в реальному житті, герої роману М. де Унамуно воліють за ліпше уникати "негативної" ідентичності, втікати від неї або замовчувати її. З цього ж розпочинається опис внутрішнього світу Хоакіна, котрий постійно намагається позбутися свого реального "я": "Я віддав би своє життя за те, аби стати кимось іншим!" [5, с. 32].

Проте мета Унамуно-екзистенціаліста – віднайти справжню людину Хоакіна – людину "з м'яса і кісток" – тому він примушує свого головного героя розповісти про власні переживання, відкрити те, про що інші мовчать. Хоакін Монеґро намагається говорити про свої переживання, про свою заздрість і ненависть – про внутрішню аґонію. Та інші не хочуть чути цього і змушують його мовчати. Йому говорять: "Перестань базікати про дурниці й вилікуйся від них" [5, с. 27]; "Ти неможливий, Хоакіне; з тобою дарма розмовляти! Ти неможливий" [5, с. 35]. Реакція на такі слова очікувана: "Хоакін відчув себе геть розчавленим і змовк, так ніби йому бракувало слів, якими він міг би виразити нестямний розпач своєї пристрасті" [5, с. 36].

Відтак, Хоакін ніби приймає пораду австрійського філософа Людвіга Вітґенштайна, виражену в завершальній тезі "Tractatus logico-philosophicus": "Про те, про що не можна сказати, треба мовчати" [1, с. 86]. А єдиним виходом із цього мовчання є щоденник, який він пише для доньки Хоакіни, але водночас його можна вважати зверненням до самого себе як до Іншого. У щоденнику Хоакіна розкривається ключова відмінність між істинною ідентичністю людини – її самооцінки, бажань ідеального, внутрішніх сумнівів і переживань – та репрезентативною ідентичністю, яку з легкістю приймають усі інші персонажі роману, вимагаючи чогось подібного й від головного героя.

Унамуно-письменнику не вартує особливих зусиль зобразити їх, отих усіх інших, заховати за буденною мовою, роль якої вдало підмітив уже згаданий сучасник іспанського письменника Людвіг Вітґенштайн: "Мова маскує думку. І маскує так, що з зовнішньої форми маски не можна скласти уявлення про форму замаскованої думки, бо форму маски утворено зовсім не для того, щоб із неї можна було впізнати форму тіла" [1, с. 36]. Типовим прикладом такої репрезентативності є Елена – дружина Авеля, в яку Хоакін закоханий із часів юності, яка "все правила й правила свої теревені, щоби створювати добре враження особи, яка не мовчить", тому що "це базікання, як ви його називаєте, надає більшої виразності вашому погляду й вашому тілу" [5, с. 11].

Проте перспектива розчинення в репрезентативній ідентичності або замовчування власної ідентичності не влаштовувала Хоакіна. Щоб залишитися самим собою та приховувати або замовчувати власну "негативну" ідентичність у "замерзлій" душі, під кригою, що "здавлювала серце", він був змушений мовчати. "Коли настав день і прийшла втома від стількох страждань, – написав у своєму Щоденнику Хоакін Монеґро, – я повернувся до тверезих роздумів і зрозумів, що не маю ніякого права на Елену, але почав ненавидіти Абеля всією силою своєї душі й тоді ж постановив приховати цю ненависть і водночас удосконалювати її, плекати, розвивати в найглибших закутнях своєї душі. Ненависть? Я ще не хотів так називати це почуття, ні визнавати, що народився з її зернами в душі. У ту ніч у мені виникло пекло мого життя" [5, с. 16].

Ця заздрість стає сутністю Хоакіна Монеґро, саме її він ретельно замовчує від інших, але виливає в Щоденнику-сповіді, аби "полегшити собі душу".

Відтак, використання Унамуно сповіді у формі щоденника виявилося єдиним можливим способом представити істинну ідентичність персонажа, залишаючи його, водночас, серед людей – у соціумі[1].

В образі Хоакіна Монегро іспанський автор досягає певної гармонії ідентичностей: істинна або особистісна ідентичність, представлена першими трьома видами Р. Фоґельсона, замовчується для інших персонажів, але відома читачеві завдяки щоденнику-сповіді головного героя, написаного для доньки, тобто все-таки публічного (як тут не пригадати "El Diario íntimo" самого Мігеля де Унамуно), а репрезентативна ідентичність максимально мінімізується через відмову від прийняття "мовної маски" (за Вітґенштайном) і мовчання головного героя. Хоч це мовчання – як замовчування ідентичності, що досягло свого максимуму в останньому романі Міґеля де Унамуно "Святий Мануель Добрий, мученик" (1930) – є причиною страждання головного героя. "Я думав кілька разів припинити його писати – зазначив Унамуно словами Хоакіна Монеґро – й визволитися від нього. Але хіба я міг би від нього визволитися? Ліпше виставляти свої проблеми як на сцені театру, ніж приховувати їх і страждати нишком. Та й що таке життя, як не сцена театру?" [5, с. 48]; "Я почав це писати, – також повідомляє він у "Сповіді", – згодом для своєї дочки, аби вона, після моєї смерті, змогла пізнати свого нещасливого батька, пожаліти його й полюбити" [5, с. 40].

Відтак, у романі бачимо різні види замовчування, визначені як імплікація мовчання

---

[1] Докладніше про щоденник як розмову з Іншим, див.: Гірняк М. Слово і мовчання: самоусвідомлення через Іншого (на матеріалі інтелектуальної прози В. Петрова-Домонтовича) // Слово і час. 2004. №11. С. 28–36.

у висловлюванні, які О. Сливинський класифікував як інтенційне та репресивне замовчування [4]. Поза головним персонажем можемо також простежити і нерепресивне або довільне замовчування. У цьому разі в образі дочки Хоакіна. Вона приховує свої зауваження і припущення про те, що батько має внутрішній постійний неспокій, і вирішує піти в черниці та молитися в монастирі заради його одужання, тобто спасіння. Тоді Хоакін, дізнавшись про це, частково розкриває свою внутрішню боротьбу між ідеальною та реальною ідентичностям аби обгрунтувати помилковість доньчиного рішення: "Отже, дочко моя, – знову заговорив Хоакін, – мені справді буває погано, я страждаю, страждаю впродовж майже всього свого життя. У твоїх здогадах багато істини. Але, ухваливши рішення стати черницею, ти мене просто доб'єш, загостриш і розвередиш мою хворобу. Пожалій свого батька, свого нещасного батька...[…] Уяви собі, що в мене проказа. Залишся вдома й лікуй мене тут. Я віддамся під твій нагляд, робитиму все" [5, с. 78].

Автор роману також передає мовчазний стан як мимовільний, викликаний силою емоції, яка порушує конвенційну відповідність комунікативної поведінки: "Хоакін відчув себе геть розчавленим і змовк, так ніби йому бракувало слів, якими він міг би виразити нестямний розпач своєї пристрасті" [5, с. 40]; "Але він…, Антоніє, він..." [5, с. 23].

Відмовившись від прямого вираження почуттів Хоакіна, замовчуваної ідентичності, Унамуно вдався до біблійної легенди про Каїна й Абеля. У романі Абель Санчес малює картину біблійного братовбивства, Хоакін в той час читає байронівського "Каїна". Саме Хоакін під час представлення картини Абеля озвучує її зміст. Так зміст мовчазного мистецтва Абеля виражається через слова Хоакіна і завдяки йому стає шедевром. У той час як Абель отримує можливість висловити свої почуття: "Хоакіне, те, що ти сказав, має для мене більшу цінність, набагато більшу, ніж моя картина, більшу, ніж усі картини, які я досі намалював, більшу, ніж усі ті, які я ще намалюю... Твоя промова – справжній витвір мистецтва й серця. Я не знав, що́ я зробив доти, доки тебе не почув. Це ти створив мою картину, ти, а не я!" [5, с. 45].

Не даремно М. де Унамуно звернувся до байронівського прочитання Каїна, позаяк Байрон переосмислює традиційний образ. Його Каїн, на відміну від канонічного, вже не є символом зла; Байрон виправдав і вбивство, і гріхопадіння в біблійному сюжеті. Він перш за все бунтар, герой, який прагне до дії в ім'я істини, добра і щастя для всього людства. Він перетворюється на батька людства. Це перетворення символізує потяг до боротьби у кожній людині, а не першопочаткову жорстокість, як це було в канонічній версії. В Унамуно Каїн також не є символом зла, але й не символізує бунту. Іспанський автор закцентував увагу на трагічності ситуації Каїна, на його безвиході, на Каїні-жертві, що приречений на вічні муки, або словами Хоакіна-Каїна: "Тобі не спадало на думку, що якби Каїн не вбив Абеля, то останній сам вирішив би цю ситуацію, вбивши свого брата?" [5, с. 36].

Хоакін розповідає про "трагічного Каїна, мандрівного рільника, першого чоловіка, який заснував міста, батька ремесел, заздрощів і громадського життя" [5, с. 44]. Він закликає придивитися до нього так, аби "відчути усе горе, все незаслужене нещастя того, хто вбив першого Абеля, хто, згідно з біблійною легендою, приніс смерть у наш світ" [5, с. 45].

Отже, у романі Абель Санчес ми бачимо як Мігель де Унамуно вдався до кореляції конкретних фактів і мовної експресії того, що піддається зображенню, але не піддається висловлюванню. Письменник висловив те, що є невидимим, але можливим.

Список використаної літератури

1. *Вітґенштайн Л.* Tractatus Logico-Philosophicus. Філософські дослідження / Л. Вітґенштайн. – К. : Основи, 1995. – 311 с.
2. *Гірняк М.* Слово і мовчання: самоусвідомлення через Іншого (на матеріалі інтелектуальної прози В. Петрова-Домонтовича) // Слово і час. – 2004. – № 11. – С. 28–36.
3. *Іванюк І.* Становлення ідентичності особистості в контексті зарубіжної психології / І. Іванюк. – Режим доступу: // http://www.social-science.com.ua/jornal_content/189/17e7a40d01aec98607a81108003dba41 [5.01.2012]
4. *Сливинський О.* Феномен мовчання в художньому тексті (на матеріалі болгарської прози 60–90-х рр. XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.01.06 "Теорія літератури" / О. Т. Сливинський. – Режим доступу: http: // www.referatu.com.ua/referats/7569/168008 [27.12.2011]
5. *Unamuno M. de.* Abel Sánchez / Unamuno M. de. – La Habana: Ediciones Huracán, 1970. – 125 p.

Стаття надійшла до редколегії 22.10.2011
Прийнята до друку 02.11.2011

STRATEGIES OF IDENTYTY'S CONCEALING IN MIGUEL DE UNAMUNO'S NOVEL "ABEL SÁNCHEZ"

Olha Maievska

Ivan Franko National University of L'viv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000,
e-mail: mayevska@hotmail.com

The article shows the main types of interaction and identity, reflected in the characters in the novel of Miguel de Unamuno "Abel Sanchez". Analyzed the problem of concealment of identity, its varieties, such as intention and not intention concealment of identity, which uses different strategies of silence.

Key words: personal identity, the model of "identity struggle", silence.

ISSN 2078-340X. Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови. 2012. Вип. 20. Ч. 1

СТРАТЕГИИ ЗАМАЛЧИВАНИЯ ИДЕНТИЧНОСТИ В РОМАНЕ “АБЕЛЬ САНЧЕС” МИГЕЛЯ ДЕ УНАМУНО

Ольга Маевская

Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, Львов 79000,
e-mail: mayevska@hotmail.com

Раскрыто главные виды и взаимодействие идентичностей, отраженные в персонажах романа Мигеля де Унамуно “Абель Санчес”. Проанализирована проблема замалчивания идентичности, ее разновидности, как интенциональное и неинтенциональное сокрытия идентичности, использование различных стратегий замалчивания.

Ключевые слова: личностная идентичность, модель “борьбы идентичностей”, замалчивание.